

Руда Г.В.

*Чернівецький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти*

ПРОФЕСІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ПРАКТИКУЮЧОГО ПСИХОЛОГА ТА ПЕДАГОГА В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

У статті висвітлено результати дослідження особливостей взаємодії психолога і педагога у навчально-виховному процесі закладу освіти.

Ключові слова: *шкільний психолог, педагог, анкетування, взаємодія, співпраця, професіоналізм.*

Постановка проблеми

Нові освітні цілі вимагають від усіх суб'єктів навчально-виховного процесу нових форм організації спільної праці. Їх розроблення здебільшого пов'язане з необхідністю максимальної інтеграції освітньої практики і психологічної науки.

Акцентуючи увагу на суб'єкт-суб'єктних взаєминах дорослого та дитини, пріоритетності її позиції, І.Бех констатує, що в поняття «виховання» діти вкладають не стільки заходи, позакласні справи, скільки ставлення до них учителів: емпатію, вміння зрозуміти, вислухати, поспілкуватися на різні теми, запропонувати спільну справу [1].

Отже, у формуванні особистості школяра відіграють значну роль як професійні якості вчителя, так і його особистісні характеристики: бажання пізнавати себе, вміння встановлювати комунікативні стосунки, володіти собою, реалізувати власний творчий потенціал під час уроків і позаурочних заходів.

Налагодження взаємодії педагогічного колективу з психологічною службою навчального закладу створює широкі можливості для розширення сфери застосування психологічних знань педагога, урізноманітнює форми роботи класного керівника, сприяє гармонізації психологічного клімату в колективі, стимулює професійний і особистісний розвиток кожного вчителя.

Скоординованість дій психолога і педагога забезпечує єдність, цілісність психолого-педагогічного впливу як на особистість учня, так і на його батьків, що сприяє підвищенню рейтингу закладу освіти.

Саме тому доцільно розглядати діяльність практичного психолога школи не як окрему ланку, а в контексті психолого-педагогічної взаємодії, що вміщує і педагогічний, і психологічний аспекти роботи.

Ця ідея не є новою в психології освіти. Натомість багато проблем залишаються невивченими.

Зокрема, Р.Овчарова [6] каже, що хоча й видано багато нормативних документів стосовно діяльності практичних психологів системи освіти і сформована система підготовки та перепідготовки цієї категорії спеціалістів, однак ще немає чіткості у визначенні функцій шкільного психолога та кола розв'язуваних ним завдань і складно виділяються власне психологічні питання в багатоманітності шкільних проблем.

Хибні або викривлені уявлення (стереотипи), які існують у сучасній школі, про те, хто такий психолог, чим він займається, також значно гальмують темпи розвитку психологічної діяльності шкільного психолога, заважають налагодженню співпраці в системі: шкільний психолог — педагог.

Не розроблено суттєві характеристики взаємодії психолога і педагога, психологічні основи її організації в умовах сучасної школи, відсутня цілісна концепція становлення та розвитку означеної взаємодії.

Метою статті є вивчення особливостей взаємодії шкільного психолога і педагога в умовах існуючої практики їхніх професійних стосунків та оцінювання педагогами цієї взаємодії.

Виклад основного матеріалу

Аналіз наукових джерел виявив, що більшість теоретичних і прикладних досліджень з проблеми психологічної служби освіти орієнтовані на роботу психолога безпосередньо з дітьми (І.Дубровіна, А.Прихожан, М.Толстих та ін.), а в центрі уваги дослідників психології вчителя — вивчення особистісних особливостей педагога, здатного самостійно розв'язувати завдання розвитку особистості дитини (Ю.Гільбух, О.Волкова, Ю.Кулюткін, А.Маркова, Л.Мітіна, Г.Сухобська та ін.). Є окремі роботи, в яких проблема взаємодії психолога та педагога розглядається на рівні її постановки: піддаються критиці спроби перебільшувати можливості педагога як психолога, підкреслюється необхідність спеціального розроблення форм і методів роботи шкільного психолога в умовах взаємодії з педагогом, відзначаючи при цьому складність і неоднозначність здійснення цієї взаємодії на сучасному етапі розвитку освіти.

За основну методику дослідження використано розроблену нами анкету, із закритими і відкритими запитаннями, що адресовані педагогічним працівникам: учителям, директорам і заступникам з виховної роботи.

В анкетуванні взяли участь 220 респондентів.

Більшість педагогів у своїй професійній діяльності потребують кваліфікованого психологічного супроводу: 14% — постійно, 48% — частіше, 38% — інколи.

На запитання «Чи є доцільною посада психолога у школі?» позитивну відповідь дали 79% респондентів, негативну — 6%, важко відповісти — 15%.

Відповіді на запитання «Наскільки чітко Ви розумієте мету і зміст діяльності практичного психолога?» розподілилися так:

- розумію чітко — 62%;

- недостатньо розумію — 38%.

На запитання «Чи співпрацюєте Ви з психологом школи?» позитивну відповідь дали 42% респондентів, негативну — 20%, іноді співпрацюю — 38%.

При цьому 88% респондентів вказують на доцільність співпраці з практичним психологом, 8% — не визначилися з відповіддю і тільки 4% не вважають означену співпрацю потрібною.

Інформативними є відповіді на запитання щодо сфер професійної діяльності педагога, в яких співпраця з психологом є найбільш результативною (рис. 1).

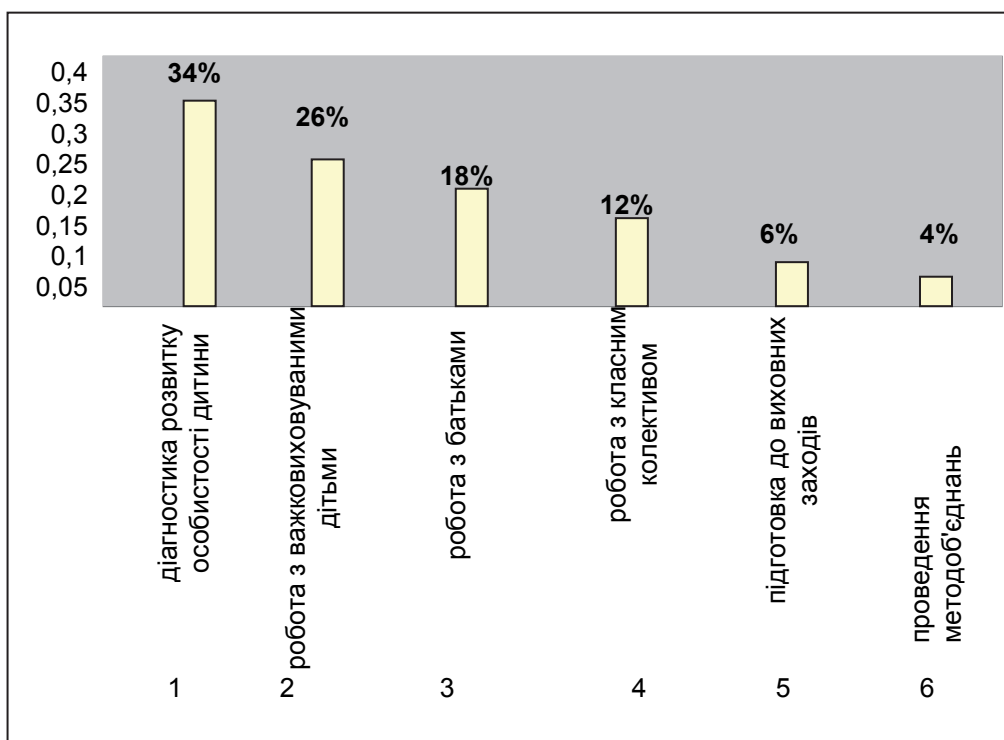

Рис. 1. Сфери професійної діяльності педагога

Не менш інформативними є відповіді респондентів на запитання щодо причин відсутності співпраці педагога зі шкільним психологом (табл. 1).

Таблиця 1

Причини відсутності співпраці педагога зі шкільним психологом

№ з/п	Причини	Кількість опитаних у %
1	Немає довіри до психолога	26
2	Низький рівень кваліфікації психолога	24
3	Нечіткість функціональних обов'язків психолога	19
4	Брак часу на спілкування	11
5	Ставлення психолога до роботи	8
6	Плинність психологічних кадрів	7
7	Психолог не працює з педагогами	5

Дані, вказані в таблиці, є значущими в контексті проблеми взаємодії психолога та педагога, оскільки підказують шляхи її розв'язання.

Доповнюють їх змістовно відповіді на запитання «Які якості, на Вашу думку, необхідні психологу-професіоналу?» (рис. 2).

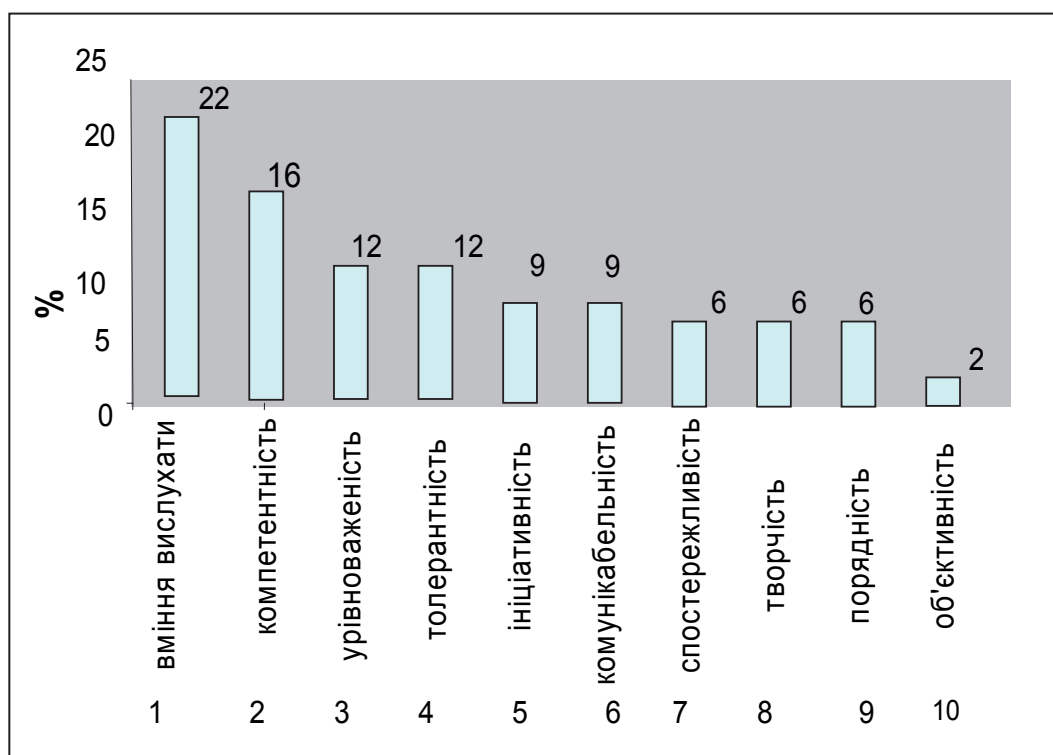

Рис. 2. Якості психолога-професіонала

Відповідаючи на останнє відкрите запитання анкети, респонденти мали можливість висловити свої пропозиції щодо оптимізації професійної взаємодії практичного психолога та педагога в закладі освіти (табл. 2).

Таблиця 2

Шляхи оптимізації професійної взаємодії практичного психолога та педагога в закладі освіти

Рейтинг	Пропозиції
1	Підвищення рівня професіоналізму психолога
2	Визначеність у функціональних обов'язках шкільного психолога
3	Організація спільних заходів
4	Усвідомлення чинників непорозуміння
5	Доцільність діагностичних досліджень
6	Створення умов для роботи психолога
7	Уникнення конкуренції
8	Стимулювання праці психолога і педагога
9	Наявність кабінету психологічного розвантаження
10	Зменшення кількості звітних документів психолога

Висновки

І психолог, і педагог мають спільну мету — допомогти дитині не загубитися в житті й стати особистістю. При цьому предметом діяльності педагога є процес навчання і виховання, а предметом діяльності психолога — психічні процеси, особистість і особливості її розвитку.

Узагальнення результатів дослідження уможливили зробити низку висновків.

1. Педагоги з розумінням ставляться до означеної проблеми, зацікавлені у професійній взаємодії зі шкільним психологом, але недостатньо розуміють призначення та зміст його діяльності.

2. Виявлено, що основними чинниками відсутності цієї взаємодії є: недовіра до психолога, низький рівень кваліфікації психолога, нечіткість функціональних обов'язків працівників психологічної служби, брак часу на професійне спілкування психолога та педагога, легковажне ставлення психолога до роботи, плинність психологічних кадрів.

3. Наявна низка умов, за яких взаємодія педагога і практикуючого психолога буде ефективною в закладі освіти.

Дослідження означених умов — мета нашої подальшої роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Психологічний супровід особистісно орієнтованого виховання / І.Бех // Початкова школа. — 2003. — № 3. — С. 1–6.

2. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С.Выготский. — М.: Педагогика, 1999. — 536 с.

3. Дубровина И.В. Практическая психология образования. — 4-е изд. / И.В.Дубровина. — СПб.: Питер, 2009. — 592 с.

4. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А.Зимняя. — М.: Логос, 2004. — 384 с.

5. Красило А.И. Статус психолога и проблемы его адаптации в учебном заведении / А.И.Красило, А.П.Новгородцева. — М.: Ин-т практ. психологии; Воронеж: МОДЭК, 1995. — 144 с.

6. Овчарова Р.В. Практическая психология образования: учеб. пособие / Р.В.Овчарова. — М.: Академия, 2003. — 448 с.

7. Панок В.Г. Концептуальні підходи до формування особистості практикуючого психолога / В.Г.Панок // Практична психологія та соціальна робота. — 1998. — № 4. — С. 5–7; — № 5. — С. 4–6.

В статье представлены результаты исследования особенностей взаимодействия психолога и педагога в учебно-воспитательном процессе образовательного учреждения.

Ключевые слова: *школьный психолог, педагог, анкетирование, взаимодействие, сотрудничество, профессионализм.*

The article presents the results of examination of how psychologist and teacher interact in the educational process.

Key words: *school psychologist, teacher, questioning, interaction, cooperation, professionalism.*